

Az egyre szélesebb skálájú ismeretterjesztő- és propaganda-anyag, valamint ajándékkínálatunk fogyására sem panaszkodhatunk: az olcsóbb ismertető füzetből 40 db-ot, színes képes könyvecskéinkből 102 db-ot, képeslapjainkból 105 ill. 90 db-ot, míg Solymári-ördöglyuk-emblémás trikóból 47 db-ot vásároltak a barlang látogatói.

Nagyon nagy gondot okozott egy-egy hétvégén a megfelelő számú túravezető biztosítása. Túravezető-

ink kezdeti lelkesedése alábbhagyott. Noha 33 túravezetőt „foglalkoztattunk” az idény folyamán, az ügyeletek felét mindössze 9 túravezető bonyolította le.

Az év végére meglehetősen leromlott a látogatóknak kölcsönzött felszerelések (sisakok, lámpák, overállok) állapota, melyek javítására, pótlására a téli időszakban kerül sor.

H.T.

BARLANGKUTATÓ CSOPORTJAINK ÉLETÉBŐL

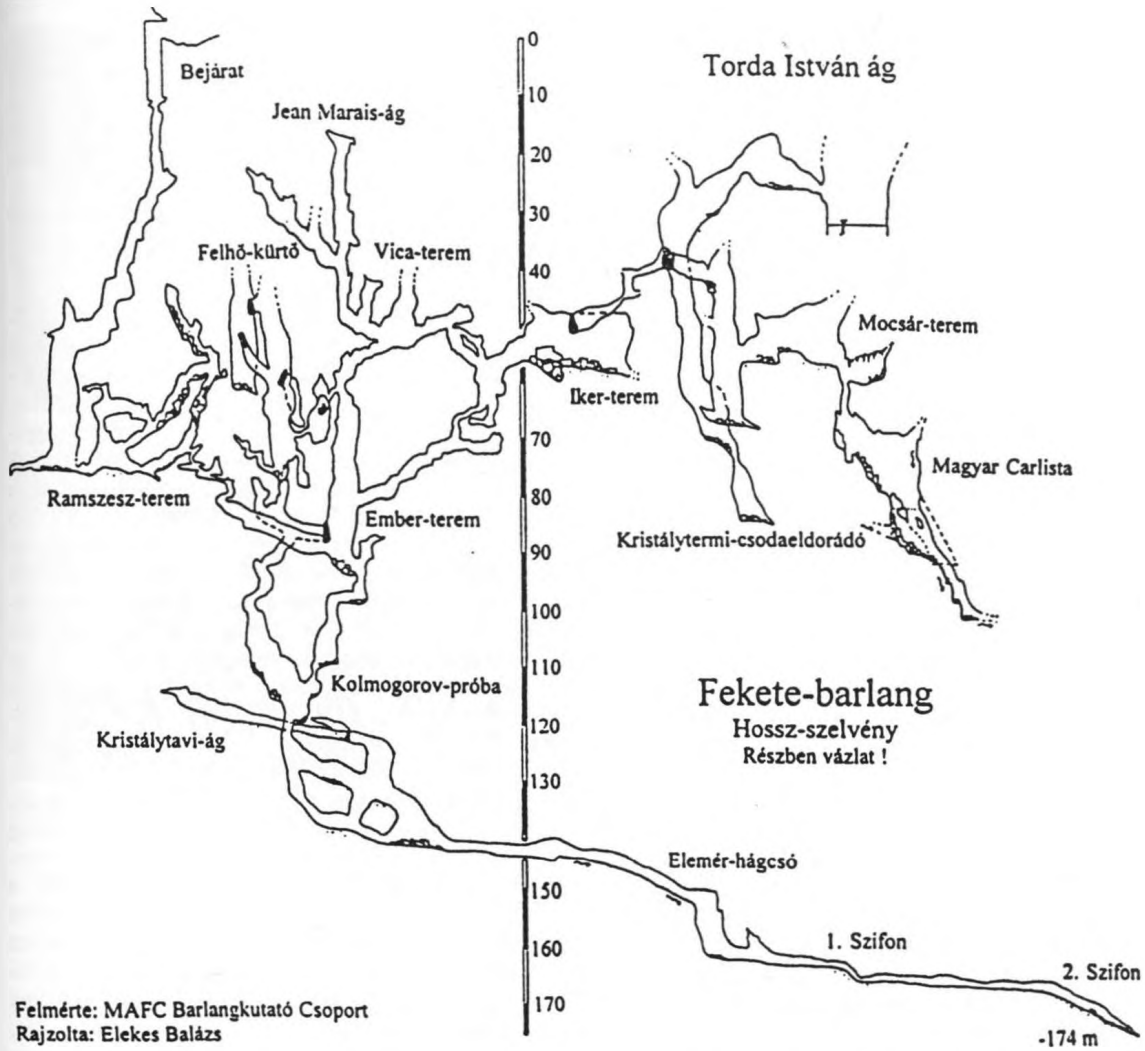
A Barlangtani Intézet ez évben is elkészítette a barlangkutató csoportok éves jelentéseinek barlangonkénti feldolgozását. 1997. évi tevékenységéről a Társulat kutatócsoportjai és kollektívái közül 33 adott le jelentést; melyek mindegyikében szerepelnek feltáró kutatásra, dokumentációs munkákra vagy tudományos megfigyelésekre, vizsgálatokra vonatkozó tényszerű vagy tájékoztató adatok. A beérkezett 17 egyéni kutatási je-

lentés közül 9 tartalmaz hazai barlangkutatói adatokat, a további 8 jelentés általános témájú vagy külföldi kutatási eredményekről tájékoztat. Feltáró kutatást 31 csoport összesen 106 objektumban folytatott. A feltáró tevékenység eredményeként 10, a kataszteri adatfelvételek során 33, azaz összesen 43 új barlang vált ismertté. Térképező munkákat 20 csoport végzett, összesen 132 karsztobjektumról készítve felmérést.

Az 1997-ben kutatott karsztobjektumok — területi és szakmai bontásban

A szakmai bontás bal oldali oszlopában szerepelnek azok az objektumok, ahol csak a tevékenység ténye került dokumentálásra, a jobb oldali oszlopban feltüntetett objektumoknál a jelentések adatokat, eredményeket is tartalmaznak.

Térület	feltárás		védelem		geológia	gene-tika, morfol.	hidrológia	klíma, terápia	öslénytan	régészet	biológia	térkép	fotó	leírás	össz. kut. obj.	új bg.				
4100 Meesek-Villányi	10	7		3			4	28				2	3	2	4	5				
4400 Bakony	22	8	9	2	1			5	3	1	1	1	5	57	43	109	165	7		
4500 Vértes	1	1						1	1			3	2	2	2	5	–			
4600 Gerecse	4	6	20	3				4	5	1		28	12	2	12	12	53	9		
4700 Budai-hegység	7	5	4	3	5	1	1	1	4	1		2	2	4	3	1	16	–		
4800 Pilis	7	5		1	1		1	2	1			1	5	1	2		1	20	3	
4900 Visegrádi-hegység								1				28	28	28	31	18				
5200 Börzsöny-Cserhát-Karancs-Mátra	4	2	1									1	2	7	17	–				
5300 Bükk	8	5	3	6				3	3		7	4	4	6		34	–			
5400 Aggteleki-karszt	1	3			3	26		3				2	10	8	2	32	1			
5500 Zempléni-hgs													1	4	4	–				
Összesen:	64	42	37	18	10	27	1	6	10	48	1	7	1	1	11	33	9	123	2	107
	106		55		10	27	7		58	8	2	44	132	109		170	440	43		

A **BEKEY IMRE GÁBOR** Barlangkutató Csoport hagyományos kutatási területén, a Pál-völgyi-barlangban összesen 8 ponton végzett bontást részben a Szépvölgyi-ág múlt évben felfedezett folytatásának továbbkutatása, részben az 1994-ben feltárt Jubileumi-szakasztól É-ra elterülő „Nagy Fehér Folt” feltárása érdekében. Mindezek azonban csupán összesen 35 m továbbjutást eredményeztek, mellyel a barlang ismert hossza 1997. végén 12.386 m. A barlang komplex tudományos kutatása keretében folytatták a telelő denevérállomány létszámának alakulását befolyásoló tényezők vizsgálatát, hőmérsékletméréseket valamint rovarfaunisztikai és hidrológiai megfigyeléseket végeztek, s megkezdték a járatok többnyire kitöltött alsó szelvényrésszébe betekintést nyújtó „gyökérszónák” morfogenetikai feldolgozását.

A **BENEDEK ENDRE** Barlangkutató és Természetvédő Egyesület a barlangkutató és védelem népszerűsítése érdekében szervezett különféle társadalmi akciók mellett a Sátorkőpusztai-barlangban klimatológiai és hidrológiai méréseket végzett, s az év során 647 látogatót kalauzolt annak 1993 óta a turistaidegenforgalom számára is megnyitott szakaszain.

A **Debreceni Búvárklub** a Diabáz-barlangban a bejárat alatti szakaszokon kialakult akut omlásveszély elhárítási lehetőségeit vizsgálva folytatta az inaktív 1. sz. víznyelő bontását, ami az elvégzett összemérés alapján reális esélyt kínál egy biztonságosabb új bejárat nyitására.

A **GERECSE** Barlangkutató és Természetvédő Egyesület a Veres-hegyi-barlangban és a Nagy-Pisznice

területének hat barlangjában végzett bontási munkákat. Ezek legjelentősebb eredménye a Pisznice-barlang Fő-ágával azonos törésvonalon, de kb. 25 m-rel alacsonyabb szinten elhelyezkedő Pisznicei Alsó-barlang feltárása volt, melyet az év végéig 20 m hosszban sikerült megismerniük. A Szelim-barlang É-i bejárata melletti áthalmozott üledékből 114 db, az újkőorból, a középső bronzkorból illetve az Árpád-korból származó kerámia-töredéket, valamint közel 950 gerinces maradványt — köztük egy 40 000 évnél idősebb, felsőpleisztocén lemming-maradványt — gyűjtöttek be. Folytatták az 1986 óta tartó denevér-megfigyelési programjukat, aminek keretében 160 barlangot és 6 bányavágot ellenőriztek rendszeresen. Ezek közül 28-ban tapasztaltak denevérlakosságot; a téli bejárások 24, míg a nyári bejárások csak 12 objektumban jártak eredménnyel. Négy barlangban végeztek klimatológiai- és radonméréseket, s 9 barlang (köztük 7 újonnan felfedezett objektum) valamint egy védelemre érdemes bányavágot alapdokumentációját készítették el.

A *Veszprémi Építők SE HELIKTIT Barlangkutató Csoportja* folytatta a Szentgáli Kő-lik hőmérsékletalakulásának vizsgálatát, s a Nagy-teremből induló két járat bontásával mintegy 16 m-rel növelte a barlang hosszát.

A *JATE Barlangkutató Csoport* folytatta a Mecsekben az orfűi Vízfő rendszerének feltáró kutatását, ahol a Szuadó-barlang végpontjának omladékkitöltésében létesített aknával 7 m mélységben sikerült ismét elérniük a vízvezető járatszintet; s pár m előrejutás történt a Szuadó-völgyi 2. sz. víznyelőben is.

A Janus Pannonius Tudományegyetem földrajz szakos hallgatóiból 1997-ben alakult *JPTE Barlangkutató Egyesület* szerkezetföldtani és barlangtani megfigyeléseket végzett a beremendi kőfejtőben, s újabb adatokat gyűjtöttek a Villányi-hegység bazalt-intrúzióinak kutatásához. Téli kutatótáborukban a Villányi Borászati Rt pincéjével 1968-ban harántolt barlangban mintegy 10 m képződményekben gazdag új járatot, az eredeti talppont agyagkitöltésének süllyesztésével pedig a hajdani vízszintet jelző „kőgomba” formációkat tártak fel.

A *MARCEL LOUBENS Barlangkutató Egyesület* tagjai hagyományos kutatási területükön, a Bükk-fennsíkon 6 barlangban folytattak bontást, 5 barlangban pedig a Bükki Nemzeti Park megbízásából járatbiztosítást illetve lezárást végeztek. A Szepesi-barlangban az István-látta-kürtő ismételt kimászásával egy újabb felfelé vezető kürtőt fedeztek fel, ami 50–60 m-rel nyúlik a patakos ág szintje fölé, s részt vettek a Bolhási-Jávorkúti-barlangrendszernek a Herman

Ottó csoport által szervezett feltáró munkáiban is. A bükki barlangok biológiai állapotfelmérésére indított kutatásuk keretében rovarcsapdákat helyeztek ki a Kecske-lyukba és a Létrási-vizesbarlangba. Megkezdtek az általuk kutatott barlangok video-dokumentálását, továbbá megbízásos munkaként elkészítették a Miskolctapolcai-tavasbarlang és tárórendszer geodéziai felmérését, ahol a mért poligonok összhossza 561 m-nek adódott.

A *MÁFI Barlangkutató Csoportjának* április 13-án sikerült összekötnie az addig különálló Leány- és Legény-barlangot. Ezzel a Pilis leghosszabb rendszerének fele-fele arányban felmért és becsült hossza kb. 2400 m, mélysége 80 m lett. A Ferenc-hegyi-barlangban folytatott bontásaik eredményeként 3 ponton összesen mintegy 40 m továbbjutás történt, a Béke-barlangba tett túrájukon pedig a Fő-ág felső részén egy kürtő kimászásával tártak fel 30 méternyi érintetlen járatot. A Barlangtani Intézet megbízásából a Szabó József-barlangban végzett térképező munkájuk során a bejárat alatti zónában egy homokkőben kialakult újabb járatszakaszt fedeztek fel, 150 m-re növelve a barlang felmért hosszát. Feltérképezték a Csévi-barlangot is (114 m), s elkészítették e két barlang bejárás útmutatóját. Tudományos kutatásaik keretében összegezték a Csévi-szirteken illetve Klastrom-szirteken (Pilis-hegység) kataszterbe vett 25 ill. 50 db, zömmel freatikus kialakulásmódú barlang korához támpontot adó földtani-barlangtani ismereteket; a Balogh-szikla térségében, Máriaremetén és a Solymári-ördöglyukban újabb, a Budai-hegység eocén időszak karsztosodásáról tanúskodó üledékeket mutattak ki; a Csereszégtomaji-kútbarlangban földtani és morfológiai megfigyeléseket végeztek; továbbá kísérleteket folytattak a légtér borsóköképződés, illetve a „varázsvesszős” üregkutatás gyakorlati alkalmazhatóságának bizonyítására.

A *Mecseki Karsztkutató Csoport* tagjai az 1996-ban feltárt, –96 m mélységű Spirál-víznyelőbarlangban a patakos ág végponti zónájában végeztek járatgátítást és omladék-átvizsgálást; s folytatták a barlang térképezését. Véglegesítették a bejárati szakasz biztosítását, az aknarendszert kinitelték, és bekábeleztek az árvízveszélyes barlangot. A Vízfő-forrás rendszere feletti Büdöskút-Száraskút térségében 4 víznyelő újrabontása mellett 4 friss beszakadásban dolgoztak, melyek közül az Akvárium-víznyelőben 12 m, a Horgász-barlangban 11 m, a Hátas-nyelőben pedig 10 m mélységet értek el. Abaliget–Kovácsszénája környékén 5 objektumnál, a Villányi-hegységben pedig a Duna–Dráva Nemzeti Park megbízásából 50 barlangban végeztek kataszter-kiegészítést.

Fúrás a Naszály víznyelő-barlang Holt-kürtőjében

A *MEGALODUS* Barlangkutató és Geológiai Szakcsoport a Gerecsében mintegy 12 m³ anyag kitermelésével folytatta a Gorba-tetői-barlang feltáró kutatását, a Megalodus-barlangban és az Angyal-forrási-barlangban pedig elvégezték a létrák cseréjét.

A *MYOTIS* Barlangkutató, Természetjáró és Természetvédő Egyesület tagjai a Nyugati-Bükk területén három barlangban végeztek feltáró kutatásokat. A legjelentősebb előrehaladás a Kálmán-lápafői-barlangban történt, amelynek mélységét 7 m-ről –22 m-re sikerült növelniük.

A *PLECOTUS* Barlangkutató Csoport tagjai a tapolcai Kórház-barlang 9 pontján kisebb továbbjutásokkal összesen mintegy 90 m új járatot tártak fel. A Tapolcai-tavasbarlangban kísérletet tettek a Maximum-ág levegős járatainak a felső szintről való elérésére, vízszint-regisztrálást végeztek és befejezték a térképszerkesztési munkálatokat, ez alapján a barlang hossza 3210 m. Az Edericsi-fennsík 3 objektumában végzett feltáró kutatásaik eredményeként pár m-es előrejutások történtek a November 7. és a Horda-barlangban; a Badacsonyon a Vulkan-szpeleológiai Kollektívával közösen folytatott ka-

taszterezés során pedig 4 újabb barlangot fedeztek fel összesen 30 m hosszban.

Az 1997-ben alakult *PLÓZER ISTVÁN Vízalatti Barlangkutató Szakosztály* tagjai az ország különféle karszterületein 5 barlangban végeztek kutató merüléseket, melyek legkiemelkedőbb sikerét — a Kosuth-barlang Reménytelen-szifonjában a Társulat központi tábora során elért 67 m-es továbbjutást — sajnos beárnyékolta a felfedezést követő tragédia. A Tapolcai-tavasbarlang Poseidon-ágának végpontján mintegy 20 m új járatot úsztak be; a Kórház-barlangban felderítették a Búvárok-termének forrásfeltörési pontjait; az István-lápai-barlang K-i ágában egy árvíz által megnyitott járat szifonjának átúszásával 100 m hosszúságú újabb, de a már ismert részekre visszavezető szakaszt fedeztek fel; s felderítő „merülést” hajtottak végre a 8% CO₂-dal kitöltött ürömi Porhintő-barlangban is. Az új feltárások dokumentálása mellett térkép-kiegészítéseket és morfológiai megfigyeléseket végeztek a Tapolcai-tavasbarlangban és video-összeállítást készítettek a tapolcai barlangok kutatásáról.

A *PRO NATURA Karszt- és Barlangkutató Egyesület* a Társulat XXXXI. Vándorgyűlésének szervezési munkái mellett megkezdte az Abaligeti-barlang Fő-ágához tartozó víznyelők feltáró kutatását, ahol nyári táboruk során a Nyárás-völgyi nyelőben –4,5 m, a Szárzatói-nyelőben –5 m mélységet értek el. Kimászták az Abaligeti-barlang Nyugati II-es oldalágának legnagyobb kürtőjét, aminek az oldalában kb. 23 m magasságban egy cseppkölefolysokkal díszített, 5 m átmérőjű termet fedeztek fel. Három mecseki és két villányi barlangban folytattak monitoring-jellegű műszeres méréseket, amelynek során a klímaméterek mellett az Abaligeti-barlangban a patak vízszintjének, hőmérsékletének és vezetőképességének, a Beremendikristálybarlangban pedig a tó vízszintjének változásait is regisztrálták. 25 mecseki barlangban végeztek radondetektoros méréssorozatokat, ezek közül az évszakos változások jellege alapján a Pietró-barlang és a Csiga-lyuk esetében a járatok folytatása sem kizárt.

Az önálló csoportként ugyancsak 1997. óta tevékenykedő *STYX Barlangkutató Csoport* tagjai fő kutatási területükön, a Csodabogyós-barlangban részt vettek a 400 m hosszúságú új Colosseum-szakasz feltárásában és megkezdték a barlang turisztikai célú kiépítésének munkálatait. A Balatonederics határában nyíló Böjt-barlang függőleges hasadékát –17 m mélységig, a közeli köfjűtőben talált Homok-barlangot pedig 2 m hosszban bontot-

ták ki, s elkészítették azok vázlatos térképét is. Megkezdtek a beomlott Szent-György-hegyi Sárkány-barlang újrafeltárását, amelynek valószínű körzetében klímaméréseket végeztek.

A *SZIKKTI Barlangkutató Csoport* a Szemlő-hegyi-barlangban a klimatológiai mérések mellett négy ponton végzett bontást, s az állagvédelmi-takarítási munkák mellett folytatta a Tábor-hegyi-barlang és a Rácskai-barlang feltáró kutatását is.

A *TROGLONAUTA Barlangkutató Egyesület* tagjai folytatták a Buda-barlang bontását, ahol a -69 m-es mélyzónában újabb szintes járatokat sikerült feltárniuk összesen 61 m hosszúságban. Ezzel a barlang ismert hossza 208 m-re növekedett; a jelenlegi végpontot egy +10 m-es szűk kis kürtő alkotja. A Naszályi-víznyelőbarlangban a Holt-kürtő rendszerének 5 pontján további kürtőmászásokkal összesen mintegy 100 m továbbjutást értek el – ezzel a barlang általuk 1995 óta feltárt szakaszainak együttes hossza megközelíti a 700 m-t. A bonyolult kürtő- és aknarendszerben ragasztott nittek segítségével 500 m hosszú kötélpályát építettek ki és elkészítették azok bejárású útmutatóját. Folytatták a Solymári-ördöglyuk kutató bejárásait is, a szűkületek átvizsgálása azonban most csupán összesen 5 m érintetlen járat megismerését eredményezte.

A *Veszprémi Egyetemi Barlangkutató Egyesület* közel 50 m³ üledék kitermelésével folytatta a Csátár-hegyi-barlang feltáró kutatását. A harántolt rétegsorban üledékföldtani megfigyeléseket végeztek, vizsgáltatták az abban talált (s részben felső-pleisztocén

korúnak bizonyult) csontmaradványokat valamint a befoglaló dolomit-alapkőzet kövületeit, amelyek között egy új csiga-faj, a lelőhelyről elnevezett *Purpuroidea csatarhegyensis* is leírásra került. Terepbejárásaik során földtani adatokat gyűjtöttek a Csátár-hegy térségében, s Veszprém környéken 2, a Papod-hegyen 1 újabb kis barlangot dokumentáltak. Elkészítették továbbá a szentantalfai Pokol-lik (10 m) és a bakonybéli Som-hegyen található Rókalyuk-barlang (14 m) térképét, az utóbbiról irodalmi adatgyűjtést végeztek s a végpont talpszint-süllyesztésével megkezdtek annak bontását.

A Társulat *Vulkánszpeleológiai Kollektívája* a XIII. Vulkánszpeleológiai Tábor során folytatta a Visegrádi-hegység barlangjainak kataszterezését, ahol 10 ismert és 21 újonnan talált barlang leírását, fotó- és részletes térképdokumentációját készítették el. A Badacsony D-i oldalán terepbejárás során 5 újabb barlangocskát fedeztek fel, s a Styx Barlangkutató Csoporttal együtt megkezdtek a bontást a beomlott bejárattú Szentgyörgy-hegyi Sárkány-barlang újrafeltárása érdekében. Megfigyeléseket végeztek a Damasa-szakadék atektonikus hasadék-barlangjaiban, áttekintést készítettek a nemkarsztos barlangok ásványkiválásairól, valamint összefoglalták a Kárpát-medence ún. konzekvencia (régibányák és más mesterséges üregek természetes felszakadozása révén létrejött) barlangjaira, illetve a hazai gőz- és gázkifúvásos csőbarlangokra vonatkozó eddigi ismereteiket.

A kutatócsoportok jelentései alapján összeállította: Juhász Márton, Nyerges Attila és Takácsné Bolner Katalin

NÉHÁNY ÉSZREVÉTEL ILL. HELYREIGAZÍTÁS

Melyik a második leghosszabb hazai barlang?

Annak ellenére, hogy a legújabb kutatási, feltárási eredmények a Műsorfüzet révén szinte napra készen kerülnek a Társulat tagjainak tudomására, elég nehezen mennek át a köztudatba. Így pl. mind az Aggteleki Nemzeti Park néhány évvel ezelőtt kiadott ismertetőiben, mind pedig a Társulat egy prominens vezető személyiségének nyilatkozatában [6] *második leghosszabb barlangunkként a Béke-barlangot* nevezik meg. Holott ezek megjelenésekor (1995–96) — a Béke-barlang új felmérésének eredményétől függetlenül is — már a Pál-völgyi-barlang foglalta el ezt a helyet [12].

Mikor íródtak ill. jelentek meg Vass Imre Aggtelek könyvei?

Vass Imre német nyelven kiadott könyvének [24] megjelenési és megírási időpontját eddig nem sikerült megnyugtatóan tisztázni, különös tekintettel egy újabb felvetődött feltételezésre [19], [20]. Konkrét időpont most sem adható, de megkíséreljük az időpontot behatárolni és a megalapozatlan feltevéseket kiszűrni.

A könyv *magyar nyelvű kiadásának* [23] időpontja ismert, hiszen a címlapon szerepel a kiadási évszám (1831). Azon azonban lehet vitatkozni, hogy a szerző a szöveget mikor írta, ill. a kéziratot mikor